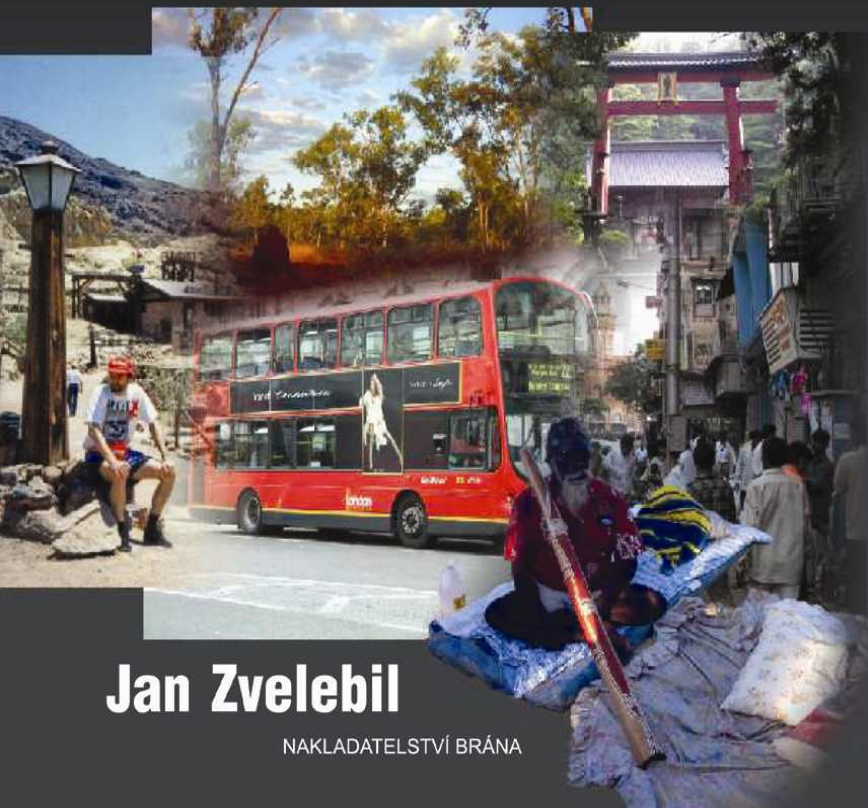

NA VANDRU S REFLEXEM I.

Češi jsou všude! A jak se jim daří?

Jan Zvelebil

NAKLADATELSTVÍ BRÁNA

Jan Zvelebil

NA VANDRU S REFLEXEM I.

Češi jsou všude! Jak se jim vede?

NAKLADATELSTVÍ BRÁNA

Copyright © Jan Zvelebil, 2007
Preface © Petr Bílek, 2007

ISBN 978-80-7243-332-2

Byl jednou jeden časopis. Jmenoval se Reflex. V jeho redakci pracoval novinář Jan Zvelebil a zhruba před pěti lety dostal nápad. Žurnalisté mívají nejrůznější nápady dost často, jenže Zvelebilova idea se ukázala tak silná, že nese plody dodnes. Na jejím základě vznikla v Reflexu rubrika Na vandru, nyní už se nazývá jen Vandr. Princip je prostý. Zvelebil vyzval Čechy a Česky, kteří spatřili svět jinak než jen z okna hotelu, aby se mu přihlásili. Setkává se s dívkami, jež pracovaly jako au pair, se studenty a studentkami různých zahraničních škol, s dobrodruhy i lidmi, kteří si chtěli v cizině vydělat. Z jejich vyprávění sestavuje články, jež v Reflexu někteří čtenáři čtou jako první. Staly se jednou z nejoblíbenějších položek časopisu a součástí jeho identity.

Proč jsou tak populární? Odpověď není složitá. Za prvé poskytují bezprostřední a osobně vyhraněnou zprávu pro ty, kdo se hodlají do příslušné země vydat. Za druhé je upozorňují na detaily, které nikde jinde nejsou k nalezení a jsou zaplaceny někdy i hořkou životní zkušeností. Za třetí i pro čtenáře zůstávající doma za pecí představují nezvyklý pohled na dalekou zemi a její zvyklosti. Konečně za čtvrté se při delší četbě přistihnete u pocitu, že Zvelebilovy texty nevypovídají ani tak o dalekých zemích a jejich obyvatelích jako spíše o nás Česích samotných.

Pohled vržený do ciziny se odráží a vrhá nové světlo na způsob, jakým žijeme v České republice. Do knížky, již berete do rukou, autor nejen shrnul část textů publikovaných v Reflexu, on je rozšířil a obohatil o detaily, jež v omezeném prostoru periodika vzaly za své. Navíc shromáždil vždy hned několik výpovědí o jedné zemi vedle sebe, aby vynikla protikladnost a složitost světa, jenž nás obklopuje. Nejsou prostě jen jedny Spojené státy americké nebo jen jedna Anglie. Někteří lidé se s tímto faktem těžko smiřují, a zejména mají-li vlastní zkušenost z prostředí, o kterém článek pojednává, mívají zhusta i dost sebevědomí k tomu, aby se vrhali do vášnivých sporů o realie dané země. Rodí se tak v časopise plodné střety a na stránkách knížky příjemné jiskření.

A tady je zatím pohádka konec. Kdybyste ale chtěli, aby knižní edice vandru pokračovala, napište. Přání je předem splněno.

ANGLIE

MODRÁ KREV

Absolventka Vyšší odborné školy publicistiky IVONA BROMOVÁ (24) téměř rok pracovala u vzdálených příbuzných anglické královské rodiny. Nejprve jako au pair a později také jako uklízečka. Chování vyšší třídy ji ale nijak nenadchlo. „Nepotkala jsem moc Angličanů, kteří by mi do očí řekli, co si o mně myslí,“ tvrdí. „Přetvářka je tam skoro pravidlem. Když není nic pozitivního, je třeba mlčet, nebo si něco vymyslet.“

Práci au pair jsem si našla kvůli angličtině. Agenturám jsem moc nevěřila a raději hledala sama. Na internetových stránkách www.jobs.cz jsem našla inzerát, který tam podala moje předchůdkyně – chtěla už domů a sháněla za sebe náhradu.

Rodina vyžadovala dvě doporučení, že už jsem s dětmi pracovala, ale to nebyl problém. Jedno jsem dostala z USA, kde jsem jako au pair pracovala předloni o prázdninách, a druhé mi dala kamarádka, které jsem občas pomáhala s hlídáním.

Sídlo rodiny, u které jsme pracovala, leželo u města Basingstoke, takže do jazykového kurzu jsem se přihlásila na tamější střední školu, Basingstoke College of Technology. Navštěvovala jsem ji dvakrát týdně a díky našemu členství v EU jsem neplatila školné. Jen jsem musela udělat vstupní test, na mou tehdejší úroveň angličtiny celkem náročný.

ÚKLID ZA BABKU

Rodina, u které jsem pracovala, měla pět členů. Otec Nicholas pracoval v Londýně jako bankovní ředitel, matka Virginie – vévodkyně z urozené,

leč zchudlé rodiny – od sňatku zůstala natrvalo doma s dětmi. Patnáctiletý Jolyon chodil na Eton College (nejdražší a nejprestižnější střední školu v Británii, se školným devět tisíc liber za semestr) a domů jezdil sotva na dva víkendy měsíčně. Dvanáctiletý Tristram byl zase na Elstree. V péči jsem tedy měla především pětiletou Venetii.

Šatník té holčičky byl neuvěřitelný. Měla jediné kalhoty, džíny nepřipadaly v úvahu vůbec. Nosila výhradně šatičky. Měla jich asi čtyřicet a všechny byly stejné: nabírané rukávky, sukně pod kolena, vzadu na mašli. Bylo to zvláštní, ale připomínala mi dceru Kennedyho v šedesátých letech. Oblečení malé Carolyn Kennedyové na fotografiích z dětství vypadalo stejně, i přes ten velký časový odstup. Záhadu mi pak jednou vysvětlila maminka, když dcerku oblékala. „Víš, jak jsou staré její šaty? Padesát let!“

Ráno Venetii vypravovala do školy Virginie a já se starala až odpoledne. Mimoto jsem také pomáhala s večeří, praním, prostíráním... Před odjezdem do Anglie jsem neměla ani tušení, jak jsou tam mezi dětmi na prestižních soukromých školách – internátních i klasických – rozšířené vši. Venetia s nimi opakovaně měla problémy celý rok a také Tristramovi se občas vracely. Proto se jim doma často měnilo povlečení, což ovšem moc nepomáhalo, podobně jako speciální vlasové přípravky.

Za veškerou uvedenou práci jsem kromě jídla a ubytování dostávala standardní kapesné au pair – pětasedmdesát liber týdně. Když pak ale jejich uklízečka přestala pracovat kvůli těhotenství, přemluvili mě, abych dělala i její práci, a pětadvacet liber mi přidali. Za dvojnásobný objem práce to nebylo moc a rodinu to samozřejmě vyšlo mnohem levněji, než kdyby musela najmout novou uklízečku.

Jediný můj větší nutný výdaj představovala cesta autobusem do školy ve městě (čtvrtletní kupon za sto sedmdesát tři liber), takže jsem docela dost ušetřila. Mimořádně – autobus tam byl podstatně levnější než vlak. Například cesta vlakem z Basingstoke do Londýna stála jedenadvacet liber, zatímco autobusem pouhých jedenáct. Výhoda vlaku ale spočívá v jeho rychlosti. Do Londýna to vlakem trvá jen padesát pět minut, zatímco autobusem dvě a půl hodiny.

Nejvíce z výdělků – a ve svém životě asi vůbec – jsem utratila v tamějším outletovém centru T. K. MAXX. Tato firma má síť výprodejových obchodů

po celé Anglii a nabízejí všechno – od sladkostí přes drobný nábytek až po oblečení a doplňky. Velmi kvalitní a známé značky se tam dají nakoupit za zlomek původní ceny, chcete jen čas a trochu hledání. Sluneční brýle Fendi jsem tam například pořídila za dvacet pět liber, přestože původně stály přes stovku.

KDO PLATÍ, ROZHODUJE

Basingstoke leží hodinu cesty vlakem jihozápadně od Londýna a s okolními vesnicemi má asi sto dvacet tisíc obyvatel. Rodina ale bydlela na samotě, dvacet minut jízdy od města, v honosném, dvě stě padesát let starém sídle. Zpočátku jsem si tam připadala jako na zámku v Českém Krumlově. Šest ložnic, sedm koupelen, tři dětské pokoje, dva pro hosty, pokoj na snídani, jídelna, přijímací pokoj, obývací... První dva dny jsem se tam trochu ztrácela.

Usedlost jménem Northtington, kterou rodina koupila, aby byly děti na zdravém vzduchu a v bezpečí od velkoměsta, byla plná zděděných i nově nakoupených starožitností. S pozemky včetně tenisového kurtu a vyhřívaného bazénu stála tři miliony liber. To je hodně i na Anglii, ale Nicholas byl bohatý. Kromě práce v bance také úspěšně investoval do akcií, nemovitostí a filmového průmyslu.

Nezávisle na tom, kolik milionů liber vydělal, Nicholas si přitom stále vážil peněz a měly pro něj stále stejnou hodnotu jako dřív, kdy byl chudý student a na všechno musel šetřit. Někdy jeho chování zacházelo až do extrémů. Do zaměstnání třeba chodil několik měsíců v botách, kterým se rozpadal lem za patou, a doma střídal jen několik kalhot a košil, na nichž se po letech nošení začaly dělat malé dírký.

Přes finance byl Nicholas v rodině jasným šéfem a své ženě posílal měsíčně na účet částku, se kterou musela vyjít. Společné peníze v jejich osmnáct let trvajícím manželství neexistovaly a Virginie respektovala, že Nicholas má jako chlebodárců právo rozhodovat o všem podstatném. Role byly pevně dané: on vydělává a se stará o dům a domácnost.

NIC NEŽ POCHVALA

Nicholasův otec byl voják a během kariéry se s rodinou osmnáctkrát stěhoval, takže Nicholas neměl žádné staré přátele z dětství. Většinu času

mu zabírala práce. Ráno vstával v šest a vrátil se v osm, devět večer. Obdivovala jsem, že se pak ještě dokázal věnovat dětem. Bylo mu sedmačtyřicet stejně jako jeho ženě, ale vypadal mnohem starší, šedivý, unavený. Nedlouho po mém odjezdu však z banky odešel a s prací na plný úvazek už nepočítá.

Na Virginii se mi líbilo, že se ke mně chovala fér a nikdy by mi nedala úkol, který by v případě potřeby sama neudělala.

Děti byly velmi vychované i na anglické poměry. Většinou po sobě uklidily, za všechno poděkovaly. „Děkuji za můj oblíbený oběd. Mohu prosím odejít od stolu?“ Než se malá Venetia směla vzdálit, vždycky musela říct tyto dvě věty. I kdyby šlo o jídlo, které neměla ráda.

U všech dětí matka dohlížela, aby napsaly poděkování každému, kdo je pozval na svou narozeninovou oslavu, oběd nebo dinner party. Pokud má člověk čas přijít na tu akci, tvrdila, měl by si potom také udělat čas na děkovný dopis hostiteli a shrnout své pocity z dané události. Používají se samozřejmě jen pozitivní hodnocení a obsah dopisů bývá pro každého adresáta téměř identický. Stále dokola se používají stejné fráze. Děkuji za krásný dárek, mám z něho obrovskou radost, vaše oslava byla úžasná, moc si cením pozvání, byla to báječná zábava, jídlo bylo naprosto skvělé... Nešlo o to, udělat druhému radost, ale spíš jen vypadat zdvořile.

Zdvořilé chování se samozřejmě očekávalo také ode mě. Když se například Virginie zeptala, jestli jí sluší nové šaty nebo jak mi chutnal její dort, a já upřímně odpověděla, třeba že jindy to bývá lepší, naprosto ji to zaskočilo. Nedokázala pochopit, proč jsem jí řekla pravdu, a nepoužila očekávanou frázi – ano, tvůj dort byl naprosto skvělý!

O co méně vám tito lidé řeknou do očí, o to víc říkají za vašimi zády. První lekci jsem dostala brzy po příjezdu. Pár dní se mnou zůstala i má předchůdkyně a všichni se k ní chovali mile. Měla jsem dojem, že ji mají rádi a bude jim chybět. Sotva však odletěla, kritizovali na ní přede mnou všechno: účes, oblékání, chování i způsob, jakým u nich pracovala. Výhrady měli i ke mně, ale zase, do očí nic. Až po měsíci jsem dostala třístránková pravidla, co všechno se smí a co ne.

K věcem, které Nicholas s Virginii (stejně jako většina jejich blízkého okolí) považují za neslušné, patřilo mimo jiné volání na mobilní telefony. Něco takového dělali jen výjimečně. Využívá se hlavně domácí pevná lin-

ka. Hlavně záznamník. Rodina, přátelé, opraváři, každý, kdo s vámi chce mluvit, telefonuje k vám domů. Absurdní mi to přišlo hlavně v každodenním kontaktu se známými. Virginie přes týden v domě moc času netráví a vzájemně si s kamarádkami nechávají vzkazy na záznamnících. Zavolá kamarádka a nechá vzkaz. Pak volá Virginie zpátky, to zase není doma její kamarádka, takže zase vzkaz. Než se dohodnou na něčem konkrétním docela to trvá.

UŽITEČNÝ ROK

Pobyty v Anglii vděčím za hodně, především v jazykové průpravě. Získala jsem tam i hlubší vztah k přírodě a začala vnímat energii, kterou příroda člověku může dát. Dřív jsem byla spíše městský typ, ale tam jsem žila prakticky na samotě a dlouhé procházky se psem mi přinášely neskutečnou pohodu. Tím spíš, že anglický venkov je malebnější než český. Některé domy, zejména ty s tradiční slaměnou střechou, vypadají jako kulisy z pohádky.

Britský humor mě moc neokouzil, anglická kuchyně není špatná, ale nijak zvlášť jsem si ji neoblíbila. Virginie naštěstí vařila i jídla podle zahraničních receptů (oblíbila jsem si tam indickou a thajskou kuchyni), jenže zase nepoužívala moc koření. Například sůl nedávala vůbec do ničeho.

Při cestách do města se mi líbili angličtí důchodci. Jsou mnohem milejší než ti naši čeští. Často se s vámi dají sami do řeči, usmívají se a celkově působí optimisticky, na nic si nestěžují.

Na co jsem si neuměla zvyknout, to bylo formální chování té rodiny. Když jsem dělala au pair v USA, zacházeli se mnou jako s rovným partnerem. V Anglii jsem stále cítila odstup, hranice, za které se nikdy nedostanu. Nikdo mi neřekl něco, co by se mě dotklo, ale k čemu je pečlivá zdvořilost, když není upřímná? Na otázky typu Jak ses vyspala, Jak bylo ve škole, nebo Jaký jsi měla den jsem po čase získala až lehkou alergii. Protože odpověď vlastně nikoho nezajímala. Někdy dokonce z další konverzace během dne vyplynulo, že tazatel ani neví, co jsem mu vlastně odpověděla.

FOTBAL A MATIKA

„Tělesné tresty se už v anglických školách nepovolují, ale někdy se po nich člověku zasteskne,“ říká **LUDEK MICHALIK** (31). Z pražského gymnázia odešel učit do Stamfordu, nejprve na soukromou a později na státní školu. „Anglický školský systém vede ke stejnému biflování jako náš,“ tvrdí. „Jedno se mu ovšem upřít nedá – na rozdíl od našeho má hlavu a patu. Promyšlená je i pestrá škála výchovných postihů. Vynutila si je praxe – na státních školách si bez nich výuku ani nelze představit.“

Na začátku byla náhoda a štěstí. Kamarád mě upozornil na inzerát, který v našem tisku podalo HMC, sdružení ředitelů britských nezávislých – to jest soukromých – škol. Mladým českým učitelům se v něm nabízela možnost stát se na jeden rok pomocníky anglických kolegů. Pak už stačilo být jen dostatečně drzý a tvrdit, že s angličtinou nemám problém (přestože jsem ji naposled použil před deseti lety při maturitě), vyplnit pár formulářů a zvládnout pohovor. Naštěstí jsem mohl nabídnout šťastnou kombinaci výuky, matematiku a tělocvik. Učitelů matematiky je totiž v Anglii velký nedostatek. A sportovní dispozice byly další velkou výhodou. Kromě výuky se od příchozích očekávala také výpomoc na místních internátech. Ocitl jsem se tedy mezi vybranými, celkem nás prošlo šest.

První rok jsem pracoval jako pomocný učitel na soukromé škole, která mi vyřídila pracovní povolení. Druhé místo, na současný školní rok, mi pak nabídla státní škola. I jim matikáři chyběli. A navíc, já doma hrál docela slušně fotbal, třetí ligu, a tam jsem začal kopat za město. Na úrovni o kousek níž, něco jako u nás v divizi. Tým si mě chtěl udržet a tak mi nové místo pomohl vyjednat.

PO ROCE ZA TROJNÁSOBEK

Do Stamford School jsem nastoupil ještě před vstupem České republiky do Evropské unie, tudíž bez uznání pedagogické kvalifikace, a dělal jsem asistenta třem učitelům matematiky. Zpočátku jsem jen pozoroval, jak učí, ale postupně jsme se střídali. Případlo na mě pár hodin tělocviku a několik hodin jsem obvykle také suploval za nepřítomné kolegy. Celkem jsem ve

škole trávil kolem dvaceti vyučovacích hodin týdně a z nich samostatně učil asi třetinu. Další mou povinností byla jednou týdně služba v internátu. Kontroloval jsem, jestli moji svěřenci chodí na večeři, dohlížel, aby neodbývali školní přípravu a dodržovali večerku. Za to všechno jsem mohl brát nanejvýš pět set liber měsíčně. A ty mi také platili. Bylo to pod zdaňovacím minimem, takže šlo o čistý příjem. K tomu jsem měl navíc zdarma stravu a byt v internátu. Přesto jsem během prvního roku nic neušetřil. O víkendech a prázdninách jsem hodně cestoval a také obohatil svůj šatník.

Na státní škole jsem si polepšil. Dostal jsem normální nástupní plat, který je osmnáct tisíc liber ročně. Pro srovnání, taková účetní například bere kolem patnácti. Daně jsou ale vysoké, kolem třiceti procent, a životní náklady taky. Hlavně za bydlení. Kdybych za nocleh a stravu dál nepomáhal v internátu, na nějaké velké úspory by to nebylo.

Rozpočet mi vylepšil také fotbal. Zatímco u nás máme jen dvě profesionální soutěže, první a druhou ligu, Angličané jich mají pět. Takže jsem dostával i nějaké peníze. Šedesát liber týdně, bez ohledu na výsledky. Což bylo podstatně víc, než jsem zažil doma, kde se mimo ligu platí jen prémie za výhru, jinak nic.

CHRÁM JAKO KLUBOVNA

Stamford leží asi sto padesát kilometrů severně od Londýna. Jako skoro všude v Angli, ani tady není nouze o zachovalou starou architekturu. Majitelé některých starých budov tudíž nevidí důvod, proč je navěky zakonzervovat, když mohou posloužit novému účelu. Ve Stamfordu je kostel předělaný na obchod, v Edinburghu udělali z dalšího kanceláře. A v chrámové lodi katedrály v Petersborough mají děti klubovnu.

Stamford je malé město, ale zase ne docela. Existence dvou škol, soukromé i státní, mi alespoň umožnila porovnat anglický systém vzdělávání s naším. Odlišností je řada a jsou důležitější než jen známé školní uniformy.

Povinná školní docházka je v Anglii delší. Do prvního stupně však nastupují děti dřív a na druhém stupni, kde učím já, už je věkový rozdíl srovnaný. Všichni pak chodí až do jedenácté třídy. A kdo chce na univerzitu, musí ještě zvládnout dvouletou návstavbu – college. Ta je někdy součástí stejné školy, jindy zase ne.

Ačkoli jsou žáci rozdělení do tříd (a ty spolu soutěží o body přesně jako koleje v Harry Potterovi), v základním složení spolu tráví jen úvodních dvacet minut ráno při prezenci. Pak se všichni znovu rozdělí na takzvané sety – tentokrát podle svých schopností. Složení jednotlivých skupin se tudíž liší předmět od předmětu, podle toho, co komu jak jde. Žáků v prvním setu, jimž jde výuka snadno, bývá kolem třiceti a v dalších skupinách úměrně se schopnostmi jejich počet klesá až k desítce. Srovnávací zkoušky, které se dělají dvakrát ročně, jsou ale pro všechny stejné. V případě, že je někdo v nižším setu hodně dobrý, může postoupit do vyššího. Děje se to ale spíš výjimečně.

Stamfordská soukromá škola patří do kategorie British Independent School. Tyto školy si zakládají na tradici (tato škola například učí až do jedenácté třídy chlapce a dívky odděleně ve dvou budovách), mají velikou prestiž a vysoké školné. Letos je to téměř osm tisíc liber a s bydlením na internátu bezmála patnáct. Britské nezávislé školy jsou ale z principu neziskové, a všechny peníze se tudíž tím či oním způsobem vracejí zpátky studentům. Je to vidět na perfektním vybavení učeben i rozsáhlého sportovního areálu.

Na státní škole, kde učím teď, je to trochu horší, ale pořád lepší než u nás. Obecnou výhodou jsou učebnice, velmi dobré a metodicky promyšlené – zejména v práci s nejmladšími ročníky a také už v předškolní výuce bychom se mohli leccos přiučit.

Průměrný anglický teenager má zpravidla užší všeobecný rozhled než jeho český vrstevník. Na druhé straně, o vybraných předmětech toho ví skutečně dost. Porovnávat oba systémy lze jen s vědomím, že nic není černobílé a všechno má svá pro a proti. Jako učitel matematiky uvedu jako příklad vlastní předmět. Skoro nic z toho, co se normální člověk ve škole z matematiky naučí, nebude v životě používat. Učí se to, aby tím nějak zapojil a cvičil mozek, spíš kvůli tomu procesu než kvůli výsledku. Jestli příklad vyřešíte, není tak důležité. Ta snaha řešit je cenná. V Čechách je milníkem výuky maturita (potažmo přijímačky na vysokou), tam to musím směřovat, ale zbytek si mohu dělat podle svého. Nemusí to být dobře, protože nad sebou nemám kontrolu. Jenže pokud jsem dobrý, mám možnost to myšlení žáků skutečně rozvinout. Kdežto v Anglii se musím daleko víc zaměřit na výsledky. Pořád se dělají srovnávací testy. Dvakrát ročně si je dělá sama

škola a na konci vědítka, jedenáctky a třináctky přicházejí ještě další testy zvenku. A tlak na učitele je velký. Mám nejlepší set? Měl bych tedy mít i nejlepší výsledky...

PRŠÍ KRÁSNĚ

Na Angličanech se mi líbí, jak si nenechají zkazit náladu špatným počasím. Ať je pomalu jakkoli, nebrblají a jdou klidně na procházku. *What a nice rain!* To ale krásně prší! Takovou větu v Čechách nezaslechnete.

Když byla moje angličtina ještě hodně nejistá, domlouval jsem si schůzku se zubařem. Zeptal se mě, jestli můžu přijít v pět, a já se – zcela nesmyslně – zeptal, jestli ráno, nebo odpoledne. „Jestli chcete,“ pravil, „můžete přijít ráno. Ale budete muset chvíli počkat, protože otevíráme až v osm.“ Anglický smysl pro humor to vystihuje přesně. Témata jsou často podobná (kolují stejné vtipy o blondýnách a také historky o Skotech, Velšanech či Francouzích mají shodná klišé), ale projev je střídavý. Angličan se nezachechává, spíš jen pousměje. A šetří i jinými projevy emocí. Za rok v Praze jsem našel spoustu kamarádů, tady mám nanejvýš partnery na sport. S jedním třeba chodím už rok na squash, a ještě se mnou nešel ani na pivo. Příjemně naopak překvapí anglická zdvořilost. A ohleduplnost na silnicích je neuvěřitelná, navzdory mnohem horším dopravním zácpám i úzkým silnicím.

Pokud jde o kolegy na obou stamfordských školách (vzdálených od sebe jen deset minut chůze), vůbec se nestýkají. Ti na soukromé jsou dost snobští a uzavření i mezi sebou, mají pocit, že jsou něco víc. A těm na státní se zase nelíbí, že nad nimi ohrnují nos.

Ještě větší rozdíl je mezi žáky. Na státní škole, kde teď učím, převažují ti méně schopní, nechybí ani případy dysgrafie nebo dyslexie, dokonce i mentální poruchy. V desítce mám nejnižší set a tam mi třeba do třídy přijde žák, dá si bundu přes hlavu a začne houkat. Navíc – problémy jsou i se zdravými jedinci, co už do školy nechtějí. Takový žák si dá nohy na stůl a klidně se baví s ostatními. Zeptáte se, jestli by se nechtěl posadit normálně a nevyrušovat, dozvíte se, že nechtěl. Budeš se dneska tu matiku učit? Ne, nebudu.

Jediné štěstí v podobných situacích je promyšlený systém výchovných postihů. Ty se na soukromé a státní škole trochu liší, ale rozsah je pestrý v obou institucích. Žáky je například možné vyloučit z výuky na celý den

i dále. Nebo je naopak nechat několikerým způsobem po škole. V nejhorším případě i v sobotu, pod dohledem ředitele. Což vypadá jako trest spíš pro něj, ale není. Protože on tam je stejně pořád.

POLITIKA JAKO VŠUDE

Díky životu ve Stamfordu se hodně zlepšila má angličtina. A také mi stouplo sebevědomí. Vyzkoušel jsem jiný styl výuky, a ještě si vydělal. A během výletů poznal hodně krásných míst. O prázdninách jsem dokonce se školou byl až v Kostarice.

Samozřejmě – byly i drobné ztráty. Uprostřed relativní divočiny, během dvouhodinové procházky po vřesovišti v Peak District, mi například vykradli auto. A jindy jsem zase v Londýně ve tři ráno lehkomyšlně zaparkoval na místě pro rezidenty. Dostat vůz po odtážení zpátky stálo v přepočtu skoro deset tisíc.

Možná ani nejde o ztrátu, ale přišel jsem také o iluze, že angličtí politici jsou mnohem lepší než naši. Nejsou. Za veletoce, které předváděl Tony Blair, by se nemusel stydět ani Miloš Zeman. Zmizela i téměř posvátná úcta, kterou jsem dřív choval k BBC a kvalitnímu anglickému tisku. Podobně jako naše sdělovací prostředky, i ty anglické mají k ideálu dost daleko.

Vandrovníkům, kteří pobyt v Anglii teprve plánují, radím hlídat si věci. Nenechávejte nic v autě, nevěřte, že se v Anglii nekrade. A ještě něco. Pokud nechcete být za barbary, nepoužívejte vidličku jako lžíci. U nás máme sklon občas si na ni jídlo jen nahrnout, kdežto Angličané si všechno důsledně napichují, i kdyby to měl být hrášek po hrášku. Jestliže to opravdu nejde, třeba v případě rýže, nahnou ji na obrácenou, spodní stranu vidličky. Když jsem to zpočátku dělal po našem, zíral na mě v údivu celý stůl.

BÍDA ZA VOLANTEM

ROMAN KIRSCH (51) pracoval jako obchodní rada v Nigérii. Poté, co poskytl Reflexu rozhovor o poměrech v české diplomacii, musel odejít a od loňského roku se žije jako řidič autobusu v Manchesteru. „Je to tvrdý chleba,“ říká. „Britský nepořádek, bezohlednost a agresivita nemají v Evropě

obdobu. Za pouhý rok v Manchesteru jsem zažil víc neuvěřitelných scén než za tři roky v Lagosu.“

Šance zkusit štěstí v zahraničí se mi naskytla předloni v únoru, kdy velká britská dopravní firma First Group Plc zahájila v nových členských státech EU náborovou kampaň řidičů městských autobusů pro různé lokality ve Spojeném království, zejména pro velké městské aglomerace. Anglicky mluvím snad dobře a z dob soukromého podnikání jsem držitelem řidičského oprávnění pro všechny druhy vozidel včetně autobusů, takže výběrové řízení bylo spíše formalitou. Během měsíce jsem se ocitl v Manchesteru. Ve stejnou dobu jako já a další Češi tam přijeli na výpomoc i kolegové z Polska, Slovenska, Maďarska a Portugalska. Britští řidiči jsou nedostatkové zboží, mimo jiné prý i proto, že firma nebere nikoho, kdo má záznam v trestním rejstříku. U mladších ročníků je to častý jev, především kvůli opilství a vandalismu.

NOVINKY I VYKOPÁVKY

Než jsme přijeli do Anglie, lákala nás firma First na nové autobusy a dobré podmínky. Všechno prý je pro nás již připravené. Realita byla jiná. Nic připraveného nebylo a všechno se řešilo za pochodu. Šest týdnů jsme například bydleli v hotelu po třech v jednom miniaturním pokoji, kde nebylo místo ani na vybalení kufrů. Také s autobusy to bylo jinak, těch nových byla jen čtvrtina. Nejčastější typy jsou deset let staré a nechybějí ani stroje z osmdesátých let. Některé v zimě vůbec netopí, v jiných zase musíte jezdit se zapnutým topením i v létě, aby se odvádělo teplo od věčně přehřátého motoru. Kolaps vozidla na trase je na denním pořádku, drobné závady jsou neustálé.

Stroje jezdí celý den – noční linky jezdí jen v pátek a v sobotu – a řidiči se v nich střídají. Po čtyřech hodinách jízdy je čtyřicetiminutová přestávka. Denní jízdy začínám i před čtvrtou ráno, končím v šest nebo v osm večer. Abych zajistil rodinu, dělám hodně přesčasů, často mám až sedmdesát odpracovaných hodin týdně. Angličtí kolegové o přesčasy moc nestojí, chtějí mít volné víkendy.

Po odečtení daní (devětadvacet procent!), pojistného a spoření máme na útratu něco přes dvanáct set liber měsíčně. Čtyři sta padesát liber je ná-